

NOVI GEODETSKO-GEOINFORMATIČKI NAZIVI 6

Nakon pet objavljenih priloga s definicijama novih geodetsko-geoinformatičkih naziva pripremili smo za čitatelje Geodetskog lista i šesti. Razlog je ubrzani razvoj tehnologije koji svakodnevno stvara nove nazive. Uključeni su i nazivi iz drugih struka nužni i geodetima.

Svi nazivi poredani su po abecedi. Kada se naziv sastoji od dviju ili više riječi, prva je uvijek imenica. Na primjer *novinarska kartografija* uvrštena je u rječnik kao *kartografija, novinarska*. Zarez znači da je uobičajeni redoslijed riječi obrnut. Na isti način upisani su u rječnik i nazivi na stranim jezicima.

Sinonim nazivu u hrvatskom jeziku označen je s *takoder*. Prednost se daje prvom navedenom nazivu. Ako u stranom jeziku postoje sinonimi, odvojeni su točkom sa zarezom (;).

S *vidi* upućuje se na nazive koji su poslužili u definiciji određenog naziva ili su u uskoj vezi s njim.

U *napomenama* dane su neke dodatne informacije.

analitika učenja

proces prikupljanja, analiziranja i izvještavanja o podacima o učenicima i njihovom okruženju za učenje kako bi se razumjeli i poboljšali ishodi učenja

Napomena: Uključuje korištenje podataka za stjecanje uvida u to kako učenici uče, prepoznavanje područja u kojima imaju poteškoća i prilagođavanje iskustava učenja kako bi se bolje zadovoljile njihove potrebe.

En. analytics, learning

CIM

Vidi: model grada, informacijski

datafikacija

trend u kojem se, s rastom interneta od 1990-ih, procesi u mnogim područjima društva bilježe, pohranjuju i vrednuju digitalnim podacima

En. datafication

Nj. Datafizierung

digitalizacija

primjena digitalnih tehnologija za poboljšanje postojećih procesa, proizvoda i poslovnih modela

Vidi: digitizacija

En. digitalization

Nj. Digitalisierung

digitizacija

proces pretvaranja analognog sadržaja ili podataka u digitalni oblik

Napomena: Za taj proces služili smo se nazivom digitalizacija. Međutim, s ubrzanim razvojem tehnologije, naziv digitalizacija dobiva novo značenje. Digitizacija je dio digitalizacije.

Vidi: digitalizacija

En. digitization

GPT-4V

Vidi: GPT-4 Vision

GPT-4 Vision

multimodalni model koji korisniku omogućuje učitavanje slike kao ulaznih podataka i sudjelovanje u razgovoru s modelom

Napomena: Razgovor može sadržavati pitanja ili upute u obliku upita, usmjeravajući model da izvrši zadatke na temelju unosa slike.

En. GPT-4 Vision; GPT-4V

inteligencija, prostorna umjetna

umjetna inteligencija koja omogućuje strojevima da percipiraju svoje okruženje, prepoznaju objekte i donose odluke na temelju prostornih podataka

Vidi: inteligencija, umjetna (Frančula i dr. 2020)

En. intelligence, spatial artificial; AI, spatial

Fr. intelligence artificielle spatiale

Nj. Intelligenz, räumliche künstliche; KI, räumliche

mreža, rubna

distribuirana računalna arhitektura koja približava računanje i pohranu podataka uređajima koji generiraju i troše podatke, umjesto da se oslanja isključivo na centralizirane poslužitelje u oblaku

Napomena: Takva lokalizirana obrada smanjuje latenciju, minimizira korištenje propusnosti i poboljšava performanse aplikacija i usluga, posebno onih koje zahtijevaju odziv u stvarnom vremenu.

En. network, edge

inteligencija, rubna

integracija mogućnosti umjetne inteligencije i strojnog učenja izravno na rubu mreže, bliže izvoru podataka, umjesto oslanjanja isključivo na centraliziranu obradu u oblaku

Napomena: Taj pristup omogućuje analizu podataka u stvarnom vremenu, brže donošenje odluka i smanjeno oslanjanje na propusnost mreže i infrastrukturu oblaka.

Vidi: mreža, rubna

En. intelligence, edge

Fr. intelligence de pointe

Nj. Edge-Intelligenz

inteligencija, u oblaku

integracija umjetne inteligencije i mogućnosti strojnog učenja unutar okruženja računalstva u oblaku

Napomena: Ta kombinacija omogućuje organizacijama učinkovitu obradu i analizu velikih skupova podataka, izvlačenje praktičnih uvida i automatizaciju složenih zadataka.

karta, duboka

karta koja nadopunjuje osnovnu kartu s nizom drugih kontekstualnih informacija o mjestu, koje je obično teško uključiti u slojeve karte, kao što su (auto)biografija, osobna i kolektivna sjećanja, priče, folklor i prirodna povijest kako bi se stvorio multimedijski, teksturirani osjećaj krajolika i ljudi u njemu

En. map, deep

kartografija, novinarska

grana kartografije koja se bavi kartama u medijima

Napomena: U ranom dijelu dvadesetog stoljeća to je uključivalo novine i časopise, ali se kasnije proširilo na televiziju i druge elektroničke medije.

En. cartography, journalistic

Fr. cartographie journalistique

Nj. Kartographie, journalistische

kartografija, posthumana

Vidi: kartografija, postumana

kartografija, postumana

Takoder: kartografija, posthumana

kartografija koja priznaje umjetnu inteligenciju kao važnog suproizvođača karata i preispituje kartografske prakse koje su povijesno bile usredotočene na ljudsku inteligenciju

Vidi: inteligencija, umjetna (Frančula i dr. 2020)

En. cartography, posthuman

model grada, informacijski

3D model urbanog krajolika u koji se mogu priložiti i pregledavati drugi prostorni i semantički podaci (uključujući podatke u stvarnom vremenu i 3D modele planiranih zgrada i infrastrukture), a simulacijski modeli mogu se pokretati prema različitim scenarijima, npr. analiza sjena, modeli poplava i prometa

Napomena: Iako su informacijski modeli gradova često digitalna zrcala gradskih krajolika – s točnom topologijom i topografijom te realističnim prikazom zgrada i krajolika – većina je daleko od toga da budu digitalni blizanci u smislu sinkrone međusobne veze.

Vidi: blizanac, digitalni (Frančula, Lapaine 2022)

En. model, city information; CIM

potencijal teritorija, inovacijski

sposobnost geografske regije da stvara i uvodi nove ideje, tehnologije i procese koji poboljšavaju gospodarsku učinkovitost i konkurentnost

En. potential of a territory, innovation

Fr. potentiel d'innovation d'un territoire

računalstvo u magli

Takoder: računarstvo u magli

tehnologija koja proširuje računalstvo u oblaku i usluge do ruba mreže korisnika
Napomena: Omogućuje premještanje podataka, aplikacija i drugih resursa bliže korisniku ili tik uz njega.

Vidi: računalstvo u oblaku (Frančula i dr. 2020)

En. fog computing

računarstvo u magli

Vidi: računalstvo u magli

sustav, pozadinski

temeljna tehnologija i infrastruktura koja pokreće prednji dio korisničkog sučelja
 Napomena: Uključuje baze podataka, poslužitelje i aplikacije koje upravljaju obradom i pohranom podataka. Pojam se uglavnom koristi u području razvoja weba i ključan je za održavanje funkcionalnosti mrežnih stranica i korisničkih podataka.

En. system, back-end

Fr. système back-end

učenje, preokrenuto

Također: preokrenuta učionica

pedagoški pristup u kojem je konvencionalni pojam učenja u učionici obrnut tako da se učenici upoznaju s materijalom za učenje prije nastave, a vrijeme u učionici se zatim koristi za produbljivanje razumijevanja u raspravi s vršnjacima i za aktivnosti rješavanja problema koje vode nastavnicima

En. learning, flipped; classroom, flipped

Fr. l'apprentissage inversé

Nj. Lernen, umgedrehtes

Literatura

- AdvanceHE (2025): Starter Tools – Flipped learning,
<https://www.advance-he.ac.uk/knowledge-hub/flipped-learning-0>, (16. 3. 2025.).
- Banafa, A. (2025): Spatial AI: Transforming the World with Intelligent Spatial Understanding, LinkedIn,
<https://www.linkedin.com/pulse/spatial-ai-transforming-world-intelligent-prof-ahmed-banafa-s4t2c>, (2. 2. 2025.).
- Bundesministerium für Wirtschaft and Klimaschutz (2022): Was ist Digitalisierung?
<https://www.de.digital/DIGITAL/Navigation/DE/Lagebild/Was-ist-Digitalisierung/was-ist-digitalisierung.html>, (18. 1. 2025.).
- Clancy, R., Hacking, E. (2023): What Is Fog Computing? Importance, Applications, and Everything You Need to Know, EC-Council,
<https://www.eccouncil.org/cybersecurity-exchange/ethical-hacking/fog-computing-everything-to-know/>, (17. 1. 2025.).
- Čerba, O. (2025): OpenStreetMap as the Data Source for Territorial Innovation Potential Assessment, ISPRS International Journal of Geo-Information, 14, 3, 127,
<https://www.mdpi.com/2220-9964/14/3/127>, (2. 3. 2025.).
- DevX (2023): Back-End System, Technology Glossary,
<https://www.devx.com/terms/back-end-system/>, (6. 3. 2025.).
- Frančula, N., Lapaine, M. (2022): Novi kartografski nazivi / New cartographic terms, Kartografija i geoinformacije, 21, 37, 74-81,
<https://www.croris.hr/crosbi/publikacija/prilog-casopis/312339>, (17. 1. 2025.).
- Frančula, N., Lapaine, M., Jazbec, I.-P. (2020): Kartografski rječnik, Hrvatsko kartografsko društvo, Naklada Dominović,
<https://www.croris.hr/crosbi/publikacija/knjiga/19366>, (17. 1. 2025.).
- Kitchin, R., Dawkins, O. (2025): Digital twins and deep maps, Transactions of the Institute of the British Geographers, 50, 1,
<https://doi.org/10.1111/tran.12699>, (14. 3. 2025.).

- Lin, Y., Zhao, B. (2025): Posthuman Cartography? Rethinking Artificial Intelligence, Cartographic Practices, and Reflexivity, *Annals of the American Association of Geographers*, 15, 3, 499–512, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/24694452.2024.2435920>, (26. 2. 2025.).
- Retscher, G. (2025): Exploring the intersection of artificial intelligence and higher education: opportunities and challenges in the context of geomatics education, *Applied Geomatics*, 17, 1, 49–61, <https://doi.org/10.1007/s12518-024-00602-6>, (18. 3. 2025.).
- Schulten, S. (2015): Journalistic Cartography, M. Monmonier (Ed.), *The History of Cartography, Volume 6, Cartography in the Twentieth Century*, The University of Chicago Press, 706–718, https://press.uchicago.edu/books/hoc/HOC_V6/HOC_VOLUME6_J.pdf, (7. 3. 2025.).
- Thevapalan, A. (2025): GPT-4 Vision: A Comprehensive Guide for Beginners, DataCamp, https://www.datacamp.com/tutorial/gpt-4-vision-comprehensive-guide?dc_referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F, (7. 3. 2025.).
- Wikipedia (2025): Datafizierung, <https://de.wikipedia.org/wiki/Datafizierung>, (7. 4. 2025.).
- Zhou, Y., Chen, X. (2025): Edge Intelligence: Edge Computing for 5G and the Internet of Things, *Future Internet*, 17, 3, 101, <https://www.mdpi.com/1999-5903/17/3/101>, (21. 3. 2025.).

Nedjeljko Frančula i Miljenko Lapaine